

Pia Hämäläinen

HUOMIOITA AUTISMIVALMENNUKSESTA

Huomioita autismivalmennuksesta

Pia Hämäläinen

© 2023 Pia Hämäläinen
Kustantaja: BoD – Books on Demand,
Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand,
Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-31-8337-7

Sisällys

Esipuhe.....	5
Aluksi.....	9
1. Kohtaaminen (toistuvan kohtaamisstruktuurin ja päivän teeman ennakointi; työn alla olevat projektit; yhteisen maaperän etsiminen; kieli).....	11
2. Flow-tila; strukturoituminen vuorovaikutuksen kautta	13
3. Struktuurit (flow-tilan strukturointi: Durigin profiilit ja minuuden strukturointi; mielenterveys ja inkluusio).....	14
4. Ajattelutyylit (toistuvien kuvioiden (<i>patterns</i>) etsiminen ja systemointi/mielen teoria, empatiasointi - Baron Cohen; systeemityypit: mekanistinen, orgaaninen, dynaaminen - Ståhle et. al;).....	25

5. Valmennus (tasa-arvo- vs. yhdenvertaisuuskeskeisyys; valmentaja-asikas - profiilien yhteensovittaminen pohjautuen päivitettyyn näkemykseen Durigin profiileista; ohjauksesta ja valmennuksesta).....	29
6. Prosessia ohjaava palaute (palautteen rooli eri systeemeissä - mekanistisessa: kontrolli, determinismi. orgaanisessa: ekosysteemin kaltainen kehitys. dynaamisessa: uutta struktuuria kaaoksen reunalla, innovaatiota).....	34
Lopuksi.....	36
Lähteet ja kirjallisuutta.....	40

Esipuhe

Suositusten määritelmiä autismikirjosta voi lukea esim. lääketieteellisistä lähteistä, jotka opastavat autismin hoidon suhteen.

Itse olen saanut autismitukea autismediagnoosistani v. 2000 alkaen eri muodoissa ja eripituisissa jaksoissa. Ensin erityisammattiopistossa opiskellessani elektroniikkaa ja tietotekniikkaa, sitten autismikuntoutusyksikössä päivätoiminnassa pääosin vahvasti autististen henkilöiden yksikössä. Muutamaaan otteeseen olen saanut myöskin valmennusta kotiin. Aluksi muutamien vuosien ajan ja viimeisimmäksi muutaman kuukauden ajan.

Akateeminen taustani ja kykyni - kuin myös tarpeeni - käyttää teorioita myös autismikäsityksiin sovellettuina perustuu lähinnä humanistisiin opintoihini. Olen opiskellut kieliä, kielitiedettä, kirjallisuutta ja viestintää Helsingin ja Minnesotan yliopistoissa.

Minulla on hyvin epätasainen kykyprofiili, mikä tekee sopivan tuen/valmennuksen saamisen haastavaksi ja alttiiksi tuesta vetäytymiselle/konflikteille.

Käytän Dr. Alex Durigin systemoivaa teoriaa autismista ja neurodiversiteetistä esseessäni keskeisenä teoriana. Durigin mukaan (2005, 23-36) kaikkien ihmisten profiilit koostuvat eri tasoista ja eri yhdistelmistä sosiaalista ja tietokoneajattelua. Neurotyypillisellä henkilöllä on karkeasti ottaen suunnilleen sama, keskiverto, määrä sosiaalista ja tietokoneajattelua. Autistisella henkilöllä puolestaan on tietokoneajattelun taso korkeammalla kuin sosiaalisen ajattelun taso. Profiili on näin epätasainen. Vastakkainen profiili autismille olisi oppimisvaikeuksista kärsivän henkilön profiili. Tällöin sosiaalinen ajattelu on korkeammalla tasolla kuin tietokoneajattelu, joka on alle keskitason. Myös tällöin profiili on epätasainen. Tässä on Durigin oivallus pähkinäkuoressa. Esseessäni pyrin myös tuomaan lisäulottuvuuksia Durigin teoriaan, esimerkkinä Durigin ja minun yhdessä hahmottama autistisen minuuden rakenne.

Saadessani valmennusta kotiin, hahmottelin mind mapin, joka mielestäni kuvaa autismitietoisen ja autismiystävällisen autismissuunnituksen avaintekijöitä. Käsittelen näitä fokuksia antavia avaintekijöitä esseessäni myötä.

On varmastikin monia hyviä lähestymistapoja toteuttaa autismitietoista ja

autismiystävällistä valmennusta. Oma humanistinen lähestymistapani on näistä yksi. Humanististen, kognitiivisten ja systeemiteoreettisten näkökulmien vähäisyys/puute niin lääketieteellisessä diskurssissa kuin aktivismidiskurssissakin motivoi minua esseen kirjoittamiseen. Ehkä lähestymistapani täydentää lääketieteellistä ja aktivismidiskurssia ja osaltaan myötävaikuttaa autismikirjon häiriöluokituksen vaihtamista neurologiseksi variantiksi neurokirjolla. Ehkä autismin piirteet voivatkin olla ihan hyviä ja normaaleja piirteitä neurokirjolla. Tarvitaan vaan teorioita ja käytänteitä, jotka näyttävät piirteet positiivisessa valossa. Ontologiana. Tukea vaikeuksiin unohtamatta.

Haluaisin kiittää ystäviäni, perhettäni ja autismialan ammattilaisia heidän näkemyksistään ja tuestaan. Erityiskiitos kuuluu Paula Morainelle, M.Ed., joka on myötävaikuttanut monin tavoin alkuperäisen englanninkielisen version, *Considerations on Autism Coaching*, syntyyn ja kielioppiin. Tosin kaikki mahdolliset virheet ovat omiani. Suomenkielistä versiota esseestä on hieman modifioitu verrattuna alkuperäiseen versioon.

Helsingissä, maaliskuussa 2023

Pia Hämäläinen, HuK, autistinen teoreetikko

Aluksi

Käytän tässä esseessä Alex Durigin mallia neurodiversiteetistä. Mallin perusperiaate tuli lyhyesti selitetyksi esipuheessa. Päivitän Durigin mallia tuomalla sen rinnalle struktuureita, joiden koen lisäävän autismiystävällisyyttä.

Durigin mukaan inhimillinen havainnointi koostuu kahdesta ulottuvuudesta: sosiaalisesta ajattelusta ja tietokoneajattelusta. Sosiaalisella ajattelulla on useita funktioita, kun taas tietokoneajattelulla niitä on vain yksi: sopivan käyttäytymisen laskeminen. (Durig 2005, 38)

Sosiaalisen ajattelun tehtäviä on Durigin mukaan viisi. Se määrittelee, mistä tilanteesta on kyse. Se hahmottaa sosiaalisen identiteetin. Se auttaa näkemään maailman toisen henkilön kannalta. Se käsittää sen ja tukee sitä, mikä on normaalia. Se on vastuussa ajan ja ajoituksen käsittämisestä. (Durig 2005, 38)

Sosiaalinen ajattelu vastaa kysymyksiin kuka-mitä-missä-milloin-miksi ja tietokoneajattelu kysymykseen miten käyttäytyä sopivasti. Tietokoneajattelu on lisäksi deduktiivista. (Durig 2005, 52)

Tämän esseen ydinajatus on, että autistinen henkilö on flow-tilassa ja erilaiset struktuurit strukturoivat autistista minuutta ja käyttäytymistä päivitetyn Durigin mallin ohella tai sijaan. Mind map näyttää meille yhden lähestymistavan tähän strukturointiprosessiin.

Mind mapin osatekijät:

Autismi Durigin mukaan, päivitetty versio

- 1. Kohtaaminen**
- 2. Flow**
- 3. Struktuurit**
- 4. Ajattelu**
- 5. Valmennus**
- 6. Palaute**

Esseessään Huomioita autismissivalmennuksesta Pia Hämäläinen, autistinen teoretikko, esittelee todennäköisesti autismissivstävällisiä näkökulmia autismissivalmennukseen. Hämäläinen tukeutuu näkemyksissään niin omakohtaisiin kokemuksiinsa autismissivalmennettavana kuin eri teorioihin valaistessaan autismissivalmennuksen prosessia. Hämäläinen jäsentää ajatteluaan mind mapin kautta ja ehdottaa autististen prosessien jäsentämistä erilaisilla autismissivstävällisillä struktuureilla.

BoD

9 789523 183377